

**EGOGRAPHIC AND IDEOGRAPHIC TRAITS IN DIARISTIC DISCOURSE:  
IDENTITARY RECONFIGURATION AND THE AESTHETICS OF WRITING IN  
NORA IUGA'S DIARY - BERLINUL MEU E UN MONOLOG / MY BERLIN IS A  
MONOLOGUE**

**Nicoleta Ifrim, Assoc. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați**

*Abstract: Published in 2010 at Cartea Românească Publishing House, Nora Iuga's diary points to a re-legitimizing type of discourse focused on a tormented identity ever facing the 'Great History' which is re-written, from a post-totalitarian perspective, by means of confessing mechanisms guiding the 're-experienced' adventure in Berlin. Approached from the point of view of the contemporary theories emerging from the transcultural paradigm, Nora Iuga's 'memoir-writing' enhances an initiation quest within which the identity-focused narrative profile acts as main protagonist of the individual metahistory centred around the pivotal status of the '(ex)totalitarian captive' to whom the disidentification strategies (José Esteban Muñoz) redefine the South-Eastern European Otherness. Beyond the feminine stylistic shadows embedded in the autobiographic narrative mirroring the ego's 'existential adventure' in Berlin, the diary turns into an identitary interface-type of discourse pointing out the author's scriptural dialogue both with the West and with her own literature. From this standpoint, the diary emphasizes the 'Other European' 's options (Joanna Nowicki) 'narrated' within two textual levels: an ego-graphically designed mythology instrumented by the intellectual having experienced the totalitarian age who is now re-writing his identitary adventure in a self-reflexive discourse equally confronting 'small' and 'Great' History and the feminine writer's ideo-graphy mirroring her personal ideology - literature as an aesthetic alternative of eluding the 'totalitarian logique'.*

*Keywords: diaristic narrative, identitary metahistory, literary aesthetics, memoir-writing, feminine profiles.*

Intrat sub incidența paradigmei contemporane a transculturalității pentru care redefinirea literaturilor „marginale”, „periferice” vizează depășirea complexului „subaltenității” în vederea promovării unei voci culturale a „diferenței”, discursul literar post-totalitar emergent spațiului geocultural al Europei Răsăritene propune o literatură a „retrăirii” în filtru autobiografic a unei experiențe totalitare față de care „trăitorul în Istorie” se raportează printr-o scriitură a memoriei în care dilemele identitare mediază tacit istoriile personale. Narațiunile „ex-captivului totalitar” ficționalizează, în esență, „pelerinajul” recuperator al identității intelectualului sud-est european care „privește înapoi fără mânie”, reconstruind, în registru confesiv, o dublă proiecție asupra Istoriei dominante: o ficționalizare a Istoriei (meta-istoria) și o istoricizare a ficțiunii („efectul de real”), cu alte cuvinte, glisarea interșanjabilă între Marea și mica istorie personală, rememorarea opresiunii politico-ideologice și evadarea într-un discurs purificator post-totalitar adesea amprentat de „confruntarea” eliberatoare cu Vestul, precum și filtrarea experiențelor ideologic-traumatice denudate la nivelul ficțiunii prin construirea unui profil identitar personal, a „captivului” într-o istorie față de care își forțează propriile „formule de rezistență”. Aceste „configuration narratives” (Ricoeur, 1990), decodabile din perspectiva sociologiei culturii, a naratologiei, a psihologiei colective dublate în subsidiar de cea a unei „marginalități” amprentate de fantasmеle incisive ale totalitarismului, legitimează un joc subtil cu o alteritate asumată ca referință atâta vreme cât „un individu éprouve, de temps à autre, le besoin de récapituler son existence, de raconter sa vie, de lui donner une cohérence: jeu entre la *distentio* et l'*intentio* de l'esprit partagé entre mémoire, attention et attente, pour reprendre les termes augustinien

commentés par Ricœur, ou, plus simplement, entre la *discordance* des temps singuliers et la *concordance* attendue de leur réconciliation dans des récits à plusieurs voix.” (Augé, 1998: 60) Ficțiunile identitare ale „marginalului” est-european angajează astfel un dublu raport de re-legitimare: față de Istoria totalitaristă pe care o rememorează în grilă autobiografică, re-trăind, prin scriitura confesivă post-traumatică, „l’ordre impersonnel” (Todorov, 2010: 546) în relație cu care autorul își definește propriile forme de rezistență prin scriitură și față de o Europă a identităților transnaționale, metisate, deschisă unei „periferii” culturale post-comuniste aflate în plin proces de redefinire a profilului cultural-identitar. Asimilat ca *diferență*, în cadrul fenomenului de „politics of recognition” (Taylor, 1994), de către „les sociétés européennes, excentrées sur les autres” (Mattéi, 2011: 27), spațiul cultural est-european își gestionează „strategiile identitare” (Camilleri *et alii*, 1990) prin ofertarea unei „literaturi a Memoriei” în care experiențele perioadei comuniste sunt „retrăite” în registru autobiografic sau memorialistic. Trauma colectivă și experiența „captivului totalitar” sunt transpuse ficțional în narațiuni „egografice”, ancorate în diada *identitate-alteritate* și legitimând, în planul dinamicii transculturale, discursuri *diferențiatore* ale Estului ex-sovietic modelate printr-un scenariu recurent al identității dialogice: „En d’autres termes, toute ‘image de soi’ que propose le sujet est soumise à la reconnaissance d’autrui. Cette reconnaissance est inscrite, elle aussi, dans la dialectique du même et de l’autre, puisqu’elle implique qu’autrui re-connaisse la persistance de certains traits qui font l’unicité du sujet, tout en étant capable de différencier celui-ci par rapport à d’autres.” (Ferreol&Jucquois, 2010 : 156) Plasată în descendența teoriilor transculturalității, o astfel de „memorie” a identității dilematice - reconfigurată acum transnațional - este mereu dublată de nivelul ideo-grafic al proiectării unei soluții de evadare prin literatură ca spațiu recuperator, exorcistic. „Ideologia” estetică a intelectualului, pentru care scriitura funcționează ca element de compensare a traumelor denudate în registru autobiografic, nu mai este una de tip „displacement” exploatând conștientizarea *diferenței*, deoarece, așa cum observa Arianna Dagnino, „by overstressing the value of difference as well as of territorial nostalgia for lost geographies and broken identities (with the negative disruption of *displacement* seen as a main trope), it seems unable to foster togetherness and solidarity beyond ethnic/religious/national/cultural borders and to envision alternative modes of belonging for a new kind of de rooted and denationalized generation of citizens. Hence, it can be better viewed as a step in the movement towards the complexity and multiplicity of cultures that might eventually lead to a transcultural mode of being, writing, reading, and critiquing.” (Dagnino, 2013) În acest sens, schimbarea de abordare a unor astfel de scriituri identitare, încărcate de „memoria dominantă” și de cea personală prin filtrul căroră „ex-captivul totalitar” își retrăiește propria experiență activată în contextul „evadării” în Occident, vizează recuperarea unui profil transcultural asociat procesului de re-identificare. În termenii lui Dagnino, „transcultural literature is overcoming the (im)migrant/exile/diasporic/ethnic forms of writing conceived within the context of postcolonialism and multiculturalism — the two dominant paradigms of the last three or four decades — to inscribe itself in the emerging theoretical context of transculturality. Transcultural literature, despite sharing a common constellation of theoretical languages and modes of reasoning, is pursuing a literary discourse that is branching away from the tradition of (im)migrant and postcolonial literatures as the mainstream paradigms in the Literatures of Mobility. Transcultural literature often does have its roots in (im)migration, as well as in

postcolonial/diasporic conditions and in the identity *depaînement* that ensues from them, but it manages to detach itself from them in a process of transformation. Nonetheless, this more or less *imagined* and still roughly theorized process does not imply that these different modes of writing are opposed to each other nor that they are subject to a linear, temporal pattern of development with uncomfortable and unwanted evolutionary, unilinear, or teleological undertones; instead, it conceives of these specific modes of writing as coexisting, interacting, and often overlapping.” (Dagnino, 2013) Funcționând ca interfață narativă est-vest, scriitura „memoriei” amintește de „al treilea spațiu” propus de Bhabha ca modalizator al noilor identități emergente din zona geoculturală a Europei Răsăritene: „I mean, for instance, if you just begin to see what’s happening in the Eastern Europe today: that’s a very good example: people are having to redefine not only elements of socialist policy, but also wider questions about the whole nature of this society which is in a process of transition from a communist-state, second-world, iron-curtain frame of being. Socialism in both of the East and the West is having to come to terms with the fact that people cannot now be addressed as colossal, undifferentiated collectivities of class, race, gender or nation. The concept of a people is not ‘given’, as an essential, class-determined, unitary, homogeneous part of society *prior to a politics*; ‘the people’ are there as a process of political articulation and political negotiation across a whole range of contradictory social sites. ‘The people’ always exist as a multiple form of identification, waiting to be created and constructed.” (Bhabha, 1990: 220) Experiența „dez-identificării” (Muñoz, 1999) și reconfigurarea transnațională a unor „identities-in-difference” (Muñoz, 1999: 6), a unor „minority identity practices” (Muñoz, 1999: 31) devin elemente-cheie în scriitura post-totalitară a Memoriei în care meta-istoria personală generează un spațiu auto-spectral de confruntare, pe de o parte, a individului cu „fantasma totalitară” pe care o re trăiește în limitele unei istorii particulare și, pe de altă parte, cu provocările Occidentului apropiat cu fiecare evadare „dincolo”. Dialogul transacțional identitate-alteritate legitimează o astfel de scriitură cu miză identitară deoarece „the self and the other are all along discursive factors of the culture of writing: cultural differences and discontinuities are shaped in the dynamics of their mutual bond and the Other as the principle of discontinuity and the self as the principle of continuity. Multifarious perception, imagination, and representation of our self-images are inscribed in chronotopic and transhistorical matrices of world literatures and this exerts ever new individual drives in constituting the sensitive traditions of literary discourses and their key focal point: people's self-understanding.” (Jola Škulj, 2013)

Publicat în 2010 la editura Cartea Românească, jurnalul Norei Iuga configurează legitimizator o identitate dilematică ce se raportează permanent la „Marea Istorie” în interiorul unui discurs scris, din perspectivă post-totalitară, în registrul confesiv al „rememorării” „aventurii” berlineze. Analizată prin filtrul critic al teoriilor asociate transculturalității care destructurează vechea hegemonie a Centrului dominant, „scriitura-memorie” propusă de Nora Iuga autentifică un parcurs inițiat performat de către intelectualul est-european, dublat printr-o proiecție identitară centrată pe metaistoria personală a „ex-captivului totalitar” în intimitatea căreia strategiile „dez-identificării” (Muñoz) devin mecanisme ale redefinirii alterității sud-est europene. Amprenta autobiografică, individualizată prin particularitățile scriiturii feminine care conferă trăsături de gen actului rememorării experienței berlineze, mediază, în egală măsură, proiecția scriiturii ca interfață

identitară a autoarei în dialog scriptural cu Vestul, dar și cu propria literatură. Din acest punct de vedere, jurnalul pune față în față opțiunile de „confruntare” ale „celuilalt european” (Nowicki, 2001) într-un discurs așezat pe două nivele: o „mitologie” ancorată ego-grafic a intelectualului care trece prin experiența totalitară pe care o re-trăiește într-un discurs „întors către sine”, cu miză identitară, în care se confruntă dilematic „Marea” și „mica” istorie și o „ideo-grafie” a scriitoarei reflectând „ideologia” personală a literaturii ca opțiune estetică de evadare din „logica totalitară”.

Structurat în două părți, *Fasanenstrasse 23* și *Stuttgarter Platz 22*, care juxtapun căutarea identitară și mecanismul memoriei recuperatoare, o relație reciproc avantajoasă potențând strategiile autobiografice ale scriiturii diaristice (în viziunea lui Joël Candau, „Il n’y a pas de quête identitaire sans mémoire et, inversement, la quête mémorielle est toujours accompagnée d’un sentiment d’identité” – *apud* Wieviorka, 2001: 164), jurnalul Norei Iuga definește, prin „discursul asupra exilului interior” (din prima parte) și redeschiderea metatextuală către „discursul asupra literaturii” ca alternativă terapeutică (din partea a doua), o „idéologie égocéphalocentrique” proprie: „un corpus de pensées, organisé autour des plus les plus secrets de l’intime, est non seulement un produit du social mais une véritable institution en cours de formation. Dictant d’autant plus efficacement ses règles qu’elles semblent provenir des profondeurs de soi” (Kaufmann, 2004: 236). În acest fel, toposul berlinez alimentează „aventura căutării de sine” (sau „l’construction d’une trajectoire identitaire” - Kaufmann, 2004: 242) a eului migrant între două lumi, România (actualizată permanent prin „memoria” istoriei fostului „subiect totalitar” - Ricœur) și Germania (spațiul-catalizator al căutării identitare): „Cel mai grozav scriu în cap, mergând pe stradă; așa am scris și prima parte a jurnalului berlinez *Fasanenstrasse 23*, pe bănci în parcuri, prin trenuri, în cimitir la mormântul lui Kostas Venetis, pe terase, prin bistrouri, dar acum trebuie să scriu în casă, la birou, fiindcă e august și pe trotuare sunt mese și mor s-aud ce vorbesc, să văd cum se privesc, dacă se iau de mână (...). Poate de aceea Berlinul meu din Stuttgarter Platz este mai scump la vedere, pentru că îl văd din ce în ce mai des de la fereastră. Dar de fapt, nici nu scriu despre Berlin, scriu despre mine și este normal, pentru că Berlinul e doar o mică parcelă, inclusă printr-un partaj arbitrar unui teritoriu nelimitat, numit *Nora Iuga*. (Numele provine din slava veche și înseamnă Nord-Sud). Cu alte cuvinte, avem de-a face cu un *Vast Land* care nu posedă zăcămintele de petrol, nici de uraniu dar pe teritoriul lui se află polul frigului și al căldurii. Așadar, nu este vina mea dacă de multe ori Berlinul e o biată umbrelă împrumutată de la un hotel de trei stele de pe Nestorstrasse, pe care Nora Iuga o uită în S-Bahn, dar nu-și face griji, fiindcă mâine o va găsi cu siguranță la depozitul de lucruri uitate, doar am mai vorbit noi despre asta.” (Iuga, 2010: 158-159)<sup>1</sup> Statutul de „unhomely” (Bhabha, 1992),

<sup>1</sup> Semnalăm studiile asupra „exilului interior” asociate scriiturii-memorie semnate de Simona Antofi (**Canonul literar în presa românească actuală. Reconsiderarea literaturii exilului** / *The Literary Canon in the Romanian Contemporary Press. On literature of exile*, în *Rumänien - Medialität und Inszenierung*, "Forum Rumänien", Maren Huberty/Michèle Mattusch/Valeriu Stancu (Hg.), Frank und Timme Verlag für wissenschaftliche Literatur, Berlin, Germany, 2013, pp.55-68) și Crihană Alina (*Mythes identitaires //vs// mythes politiques dans les récits de vie: les genres du biographique et l'espace roumain totalitaire*, *Communication interculturelle et Littérature*, no. 3, ISSN 1844-6965, Galati: Europlus, 2011, pp.67-74.

purtător al unei *diferențe* deopotrivă de gen și etnic-marginale<sup>2</sup> este compensat de performarea scenariului identitar de tip „chez-soi de loin” (Hall, 2008), prin intermediul căruia ficțiunea diaristică legitimează autobiografic ipostaza migrantului post-totalitar, captiv între două lumi - cea românească adesea supusă unei acide analize<sup>3</sup>, a „totalitarismului” interiorizat, purtat de autoare de-a lungul „pelerinajului” berlinez, acum re-scris din perspectiva recuperatoare a unei feminități regăsite și cea germană, funcționând ca supapă deflatorie a unei identități latente<sup>4</sup>, dar „redușă la tăcere” prin subordonarea față de fostul Centru dominant. Obsesiile identitare, permanent redimensionate la nivelul registrului discursiv erotizant care conferă scriiturii o specificitate afectiv-implicată, atrag în jocul lor cameleonic și cititorul, co-participant în acest pelerinaj identitar: „În timp ce scriu, mă gândesc la cititorul meu. O să-i placă? O să-l intereseze? O să mă includă și pe mine printre autorii pe care i-ar putea iubi? Aceste uși a căror cheie o am numai eu, le va deschide oare și cum se va simți în odăile mele?” (Iuga, 2010: 30) Pe de altă parte, la nivel ideo-grafic, dialogul intertextual cu maeștrii literaturii apusene (în metatexte inserate ramei discursive) sau comentariul aplicat traducerilor realizate în perioada berlineză<sup>5</sup> atestă o „voluptate inocentă” a scriiturii<sup>6</sup>, maturizate însă prin perspectiva erotizantă ce proiectează *à rebours* identitatea în formare: „Eu nu mai am nici o rușine când scriu, nu am nici scrupule. Sunt atât de diferită de cea care se arată. Mă suspectez de ipocrizie. Aș vrea să-mi cunoască toate fețele. Nevoia asta cumplit erotică de a umple în întregime interiorul cuiva. De a nu mai exista decât în acel întuneric încăpător ca un uter sau ca un mormânt. Ce apropiate sunt aceste două spații după care tânjim fără a le cunoaște. Se suprapun.” (Iuga, 2010: 72) Dincolo de „nevoia de umplere a interiorului”, căutarea identitară suprapune comparativ cele două referințe polarizatoare ale pelerinajului inițiat, realitatea occidentală și cea românească (amprentată de fantasma (post)totalitară - „România cu frica ei, cu mizeria ei, cu șmecheria ei, cu speranța ei, cu dorința nestinsă de a fi ceea ce își închipuie că este”<sup>7</sup>),<sup>8</sup> ceea ce generează ocurența unei „identități scripturale” în formare care-și

<sup>2</sup> „Condiția de minoritar poate atinge uneori paroxismul durerii (...). Ce înseamnă să fii paria, să fii ocolit, exclus, să ajungi să te miroși ca să găsești un argument pentru propria ta respingere? Simt că înțeleg această stare când îmi amintesc că sunt româncă.” - Nora Iuga, *Berlinul meu e un monolog*, București: Cartea Românească, 2010, pp.12-13.

<sup>3</sup> „De ce ni se toarnă cu de-a sila în cap credința că Antonescu a fost un sfânt? De ce numai ungarilor au exterminat evreii noștri, acolo în nordul Ardealului? Dar în Transnistria? De ce mereu alții? Și noi numai blânzi, miloși, toleranți. Mai buni decât toți, protocroniști, bălăcindu-ne în propria noastră adorație.” - *Ibidem.*, p.13.

<sup>4</sup> „Simt că s-a schimbat ceva în mine de când sunt aici. Este ceva secret și difuz care iradiază dinlăuntrul meu ca o esență. Observ asta în ochii oamenilor, care par încântați când le adresez o întrebare. S-a întâmplat ceva, o prezență străină s-a insinuat în mine: mă înobilează. Nu-mi vine să cred că sunt româncă!” - *Ibidem.*, p.9.

<sup>5</sup> „Avem aici în vedere traducerea ca mediere culturală, dar și „afinitățile identitare” - „Uite-o pe Herta Müller. O bucurie de nedescris, nu numai pentru că ne aducem una altele acele vechi amintiri, frumoase în hidoșenia lor, ale unui timp revolut, dar mai ales pentru că traducându-i romanele am devenit un fel de surori, nu de sânge, ci de text.” - *Ibidem.*, p.35.

<sup>6</sup> „Mă uit la tot ce mă înconjoară cu ochi de copil, îmi pun întrebări de copil. Ce puține lucruri știu. Și ce cantitate de lume cu minunile ei infinite rămâne afară din mine.” - *Ibidem.*, p.69.

<sup>7</sup> *Ibidem.*, p.86.

<sup>8</sup> „În toate locuințele pe care le-am văzut la Berlin mi-ar plăcea să locuiesc. Camere mari încăpătoare, pe care le poți mobila cum vrei, le poți împrumuta stilul și personalitatea ta. Spații în care mișcarea devine un dans și fiecare obiect un exponat valoros. (...) Aici o locuință este o lume. (...) Ceea ce ne diferențiază sunt condițiile și educația gustului. Când ai trăit vreme de cincizeci de ani într-un apartament de bloc muncitoresc, cu invariabilele camere de 12 și 18 metri pătrați, cu aceleași câteva tipuri de mobile stas, existente în magazinele de stat, e ridicol să încerci să compari. (...) Pentru germani casele noastre sunt niște cotețe, pentru noi casele lor sunt niște palate.” - *Ibidem.*, p.78.



redefinește autoanalitic resorturile interioare<sup>9</sup> prin medierea scriiturii „păstrătoare a memoriei”<sup>10</sup>. „Dialogul permanent între Nora A. și Nora B.” (Iuga, 2010: 131), reflectat în jurnalul-„exercițiu de libertate” (Iuga, 2010: 176) acutizează obsesia identitară a „victimei estice” supuse patologiei occidentale a culpabilizării ca „formă de acuzare”<sup>11</sup> față de care se revoltă, simultan cu refuzul categoric al aderenței la „maladia revanșei” (Iuga, 2010: 180)<sup>12</sup> întreținând tacit interșanjabilitatea diadei agresor-victimă<sup>13</sup>. Asimilarea Occidentului - „sunt în toate orașele prin care am trecut. Le-am înghițit și acum le diger ca un șarpe boa care-și savurează siesta după ce și-a făcut plinul” (Iuga, 2010:225) -, suprapusă unei ideo-grafii personale exorcistice prin scriitura-terapie<sup>14</sup> care demistifică stigmatul victimizării asociat de occidentali, în perioada post-totalitară, scriitorului răsăritean<sup>15</sup>, este tipică „celuilalt european” despre care glosează Joanna Nowicki: „Contrairement à majorité des Occidentaux, qui découvrent le monde soit par conquête, soit en accueillant les autres chez eux, soit à travers des voyages de découverte, les Autre Européens connaissent plutôt l’expérience de l’assimilé, de l’exote, de l’allégoriste et de l’exilé, pour reprendre la classification du voyageur moderne proposée par Tzvetan Todorov. Par conséquent, ils ont tendance à l’ ‘autocélébration identitaire’, car leur identité est souvent ébranlée par une histoire politique mouvementée.” (Nowicki, 2001: 289); mai mult, „attitude confuse, inauthenticité, fascination malsaine

<sup>9</sup> „Stau și mă gândesc dacă nu cumva înclinația mea aproape patologică de a lua toate lucrurile în serios (ce s-a întâmplat cu tine, la începutul cărții te considerat frivolă?), de a mă simți atât de bine cu tristețea, nu-mi vine și de la cei cincizeci de ani de supliciu la care am fost supuși. Poate că aceste popoare au alt fel de a simți realitatea. Uneori sunt și mândră că noi simțim mai mult și mai complex. Alteori mă cuprinde amețea la gândul cât avem de recuperat ca să ne eliberăm de toate prejudecățile și să privim mai detașat viața.” - *Ibidem.*, p.106.

<sup>10</sup> „Totdeauna am privit scrisul ca pe una din cele mai mari minuni ale lumii. Primul care a șters timpul și distanța și ne-a făcut capabili să reținem; el e păstrătorul memoriei, ne învie imaginația, ne prelungește prezentul. Citesc. Trupul vibrează. Creierul e fericit.” - *Ibidem.*, p.111.

<sup>11</sup> „Culpabilizarea e și ea o formă de acuzare, una mai virulentă ca un harakiri, pentru că îți vâri cuțitul în propria burtă și nimeni nu se poate pedepsi la infinit fără să înceapă să-l urască și mai necruțător pe cel căruia îi cere iertare. (...) victima estică are o valoare de cumpărare mult mai mare decât artistul estic - asistăm la o anomalie gravă care atacă, în cele din urmă, dreptul de a gândi personal, normalitatea intereselor și preocupărilor individuale (...), dar cei care fac jocurile la masa istoriei se încapățânează să creadă că vorbind la nesfârșit despre rău îl menții treaz și nu-l mai repeți, uitând că tocmai despre ce se vorbește prea mult nu se mai aude...” - *Ibidem.*, p.171.

<sup>12</sup> „Toată omenirea se împarte numai în călăi și victime; (...) Bag mâna în foc că mai sunt scriitori care și stabiliți în paradis, tot despre Securitate și despre SS vor scrie și vor face presiuni pe lângă Sf.Petru să le arate dosarul. (...) Dar mai scutiți-mă cu vigilența voastră, vajnici luptători pentru purificarea omenirii, eu nu sunt nici Ana Pauker, nici Eroina de la Jiu, nici Ana Ipătescu, nici Eva Braun, nici măcar frumoasa Judith care i-a tăiat capul lui Holofernes. Luați-vă mâinile murdare de pe creierul meu, lăsați-mă, pentru Dumnezeu, să fiu normală.” - *Ibidem.*, p.181.

<sup>13</sup> „La o lectură pe care mi-a organizat-o DAAD-ul, dezvoltând, în fața unei săli pline, teoria mea cu privire la simbioza perfectă între elementul *agresor* și elementul *victimă*, factori decisivi în mișcarea de revoluție a ISTORIEI care nu se poate produce decât prin permanenta schimbare de locuri între cele două contrarii (...), un singur om între două vârste m-a aplaudat frenetic și a spus că este întru totul de acord cu mine. Nu l-am întrebat dacă provine din Est sau din Vest, dar am fost fericită.” - *Ibidem.*, p.215.

<sup>14</sup> „Spunea cineva că nu se poate scrie din ură, se scrie numai din iubire. Abia acum am descoperit că ura e cea mai mare iubire, o iubire întoarsă cu spatele, o iubire cu fața la zid. Una care trebuie să spargă peretele ca să se elibereze.” - *Ibidem.*, p.227.

<sup>15</sup> „Victimizarea asta e un fel de distincție; ne dau impresia că ne suie pe podiumul de premiere și, de fapt, le plac aceste ruguri și ghilotine improvizate, îi excită...De douăzeci de ani nu s-au mai săturat să-i ceară Estului să le vorbească despre gulag, despre cum se moare de frig, de foame, mitraliat, după ce ți-ai săpat propria groapă, călcat în picioare la o coadă de pâine sau despre diversele maladii maligne existente pe glob, toate cu focarul la Cernobîl. Și cu cât ai mai multe metastaze și urletul tău de durere la un interogatoriu acoperă toate urletele de durere țâșnind odată cu fumul din trupurile carbonizate pe hornurile lagărelor de exterminare (...), cu atât urci mai sus în topul autorilor laureați.” - *Ibidem.*, p.231.

accompagnée de répulsion: telles sont les différentes facettes des sentiments complexes éprouvés par ces écrivains venus de l'Autre Europe qui ont souvent tâché, sans toujours y parvenir, de se réconcilier avec l'Occident.” (Nowicki, 2001: 293) Înscrisă „mitologiei personale”, cele două spații transfigurate afectiv-simbolic - Bucureștiul și Berlinul -, limite ale migrării cu miză identitară, configurează granițele semnificante ale acestui „récit de vie” care girează re-inventarea de sine sau „le fascination du *je* et de ses doubles ou l'éclatement des formes de représentation textuelle du soi.” (Francis, 2003:152) Femininul *vécrire*, contrastând, în termenii Céciliei Wiktorowicz Francis, cu „logocentrismul androcentric” („l'autobiographie canonique - Bildung, monumentalité, exemplarité, exhaustivité, unicité – basés sur un portrait public du soi masculine et d'une saisie linéaire, téléologique” - Francis, 2003:149), conferă specificitate regăsirii identitare a Norei Iuga, întrucât „la pratique autofictionnelle et autobiographique féminine reste (...) modélisée par une voix énonciative, moins contrainte par l'événementiel et la cognition que par une saisie phénoménologique, mnémonique, émotive et corporelle de soi-même, de l'autre et de l'univers, qui détermine l'autoperception du soi comme sujet. La subjectivité au féminin se révèle manifestement au niveau de l'incidence des dimensions perceptive et pathémique sur la structuration de l'énonciation autobiographique. D'où l'importance, dans les autobiographies au féminin (fortement investies d'émotivité, de mémoire et d'une subjectivité qui se cherche), des propriétés cognitivo-sensibles, des modalités du *sentir*, du *percevoir*, du *voir* et du *dire*.” (Francis, 2003: 154-155)

În egală măsură, dubla ipostază, cea a individului „aruncat” în marea Istorie pe care o proiectează autoreflexiv într-un scenariu inițiativ al căutării Centrului (rescriindu-și „istoria personală” în ficțiunea memorialistică) și cea a est-europeanului care își validează „memoria scriiturii” ca discurs diferențiator eurocentric marchează identitar „oferta” scripturală a Norei Iuga, validându-i acesteia mărcile de specificitate definite de către Hubert Hannoun – „une composante rituelle” proiectând „certains types de comportements agis d'origine sociale et spontanés chez les individus qu'elle concerne” și „une composante mythique” decodabilă prin anumite „modes des penser d'origine sociale et spontanés chez les individus qu'elle concerne. Ces modes de penser forment des stéréotypes, des évidences, des principes, des valeurs à partir desquels, et, le plus souvent, de façon plus ou moins consciente, ces individus organisent leur pensée individuelle.” (Hannoun, 2004 : 11) Jurnalul berlinez legitimează astfel scenariul reconstrucției identității printr-o scriitură dublu orientată, oglindind, pe de o parte, schemele recuperatorii ale unei „identități” auctoriale regăsite prin rememorarea experienței totalitare și, pe de alta, proiectul transcultural al configurării identitare a „marginalității” post-totalitare, validându-și prin ficțiunea autobiografică amprenta diferențiatoare în spațiul dinamicii transculturale contemporane și legitimând Memoria ca „référence plus ou moins imaginaire qui nourrit nos biographies et nos projets.” (Verbunt, 2011 : 106)<sup>16</sup> „Punerea în

<sup>16</sup> În acest sens, Michel Wieviorka definește triada cultură – identitate – memorie ca mecanism de reconstrucție a identităților colective sau individuale în „scriitura Istoriei”, deoarece „de nombreux acteurs ont ainsi témoigné, à partir des années 60, du souci d'inscrire leur identité collective dans l'histoire, une histoire d'où ils s'estimaient exclus ou marginalisés. Ils ont dès lors entrepris de contester l'histoire officielle (...), l'histoire des vainqueurs et des dominants, au nom de leur mémoire de vaincus et de dominés, certes, mais aussi au nom de la contribution de leur groupe de référence à la culture et à la vie collectives.” – *La différence*, Paris : Éditions Balland, 2001, p.163.

scenă” a identităților acestor „passeurs culturelles” (Tachot&Gruzinski, 2001) este mediată prin expunerea dilemelor interioare ale celui care, păstrător al unei „memorii istoricizate” se găsește în ipostaza de „un être déchiré entre un attachement viscéral à son *identité* ethnique et une aspiration secrète à la *différence* culturelle”, captiv fiind între „la tendance à l’enracinement et la tentation du déracinement.” (Abou, 1981: 199) Dealtfel, recuperarea, prin scriitura autobiografică, a unui „cosmopolitisme vernaculaire mesurant le progrès global dans une perspective minoritaire” (Bhabha, 2007 : 16) reconfigurează statutul est-europeanului care, încărcat de memoria traumatică a Istoriei totalitare, încearcă o re poziționare a paradigmei culturale proprii în contextul melanjului transcultural european, cu efecte directe la nivelul reconversiei identitare individuale: periferiile culturale devin „frontières énonciatives de toute une gamme d’autres histoires et d’autres voix dissonantes, voire dissidents.” (Bhabha, 2007 : 34).

Este cazul scriiturii diaristice a Norei Iuga, un exercițiu de redefinire identitară și reconfigurare post-traumatică într-un discurs literar prin care, așa cum declara autoarea, „mi-am făcut și eu mica mea provizie de lume” (Iuga, 2010: 282), în care coexistă armonios „jumătatea mea valahă” și „cea teutonă”, „Bucureștiul meu” și „Berlinul tău”, „ca să mă pot din nou iubi mai presus de orice, numai prin ele regăsindu-mă întreagă.” (Iuga, 2010: 285)

## Bibliografie

- Abou, Sélim, 1981, *L’identité culturelle. Relations interethniques et problèmes d’acculturation*, Paris: Éditions Anthropos.
- Antofi, Simona, 2013, *Canonul literar în presa românească actuală. Reconsiderarea literaturii exilului / The Literary Canon in the Romanian Contemporary Press. On literature of exile*, în *Rumänien - Medialität und Inszenierung*, "Forum Rumänien", Maren Huberty/Michèle Mattusch/Valeriu Stancu (Hg.), Frank und Timme Verlag für wissenschaftliche Literatur, Berlin, Germany, pp.55-68.
- Augé, Marc, 1998, *Les formes de l’oubli*, Paris: Éditions Payot&Rivages.
- Bhabha, Homi, 1990, *The Third Space*, în: Jonathan Rutherford, ed., *Identity - Community, Culture, Difference*, London: Lawrence and Wishart.
- Bhabha, Homi, 1992, ‘The World and the Home’, *Social Text*, no. 31/32, *Third World and Post-Colonial Issues*.
- Bhabha, Homi, 2007, *Les lieux de la culture. Une théorie postcoloniale*, trad.de Françoise Bouillot, Paris: Payot.
- Camilleri et alii, 1990, *Stratégies identitaires*, Paris: PUF.
- Crihană, Alina, 2011, *Mythes identitaires //vs// mythes politiques dans les récits de vie: les genres du biographique et l’espace roumain totalitaire*, *Communication interculturelle et Littérature*, no. 3, ISSN 1844-6965, Galați: Europlus, pp.67-74.
- Dagnino, Arianna, 2013, ‘Transcultural Literature and Contemporary World Literature(s).’ *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 15.5 (2013): <<http://dx.doi.org/10.7771/1481-4374.2339>>.
- Damrosch, David, 2003, *What Is World Literature?*, Princeton University Press.
- Ferréol, Gilles & Jucquois, Guy (eds.), 2010, *Dictionnaire de l’altérité et des relations interculturelles*, Paris: Armand Colin.



- Francis, Cécilia Wiktorowicz, 2003, *Récits autofictionnels et autobiographiques au féminin en contexte d'exiguïté culturelle*, în Pierre Ouellet, *Le soi et l'autre. L'énonciation de l'identité dans les contextes interculturels*, Les Presses de l'Université Laval, pp.149-168.
- Hall, Stuart, 2008, *Identités et cultures. Politiques des **cultural studies*** (trad.de Christophe Jaquet), Paris: Éditions Amsterdam.
- Hannoun, Hubert, 2004, *L'intégration des cultures*. Paris: L'Harmattan.
- Iuga, Nora, 2010, *Berlinul meu e un monolog*, București: Cartea Românească.
- Kaufmann, Jean-Claude, 2004, *Ego. Pour une sociologie de l'individu*, Paris: Armand Colin.
- Mattéi, Jean-François, 2011, *Le procès de l'Europe. Grandeur et misère de la culture européenne*. Paris: PUF.
- Muñoz, José Esteban, 1999, *Disidentifications. Queers of Color and the Performance of Politics*, University of Minnesota Press.
- Nowicki, Joanna, 2001, *La question de l'altérité in Europe dans l'interface Est / Ouest*, în *Passeurs culturels. Mécanismes de métissage*, eds. L.B. Tachot & S. Gruzinski, Paris: Maison des Sciences de L'Homme, pp.285- 299.
- Ricoeur, Paul, 1990, *Soi-même comme un autre*, Paris: Seuil.
- Škulj, Jola, 2013, 'Interculturality and World Literary System(s).' *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 15.5 (2013): <<http://dx.doi.org/10.7771/1481-4374.2337>>
- Tachot, Louise Bénat, Gruzinski, Serge (eds.), 2001, *Passeurs culturels. Mécanismes de métissage*. Paris: Maison des Sciences de L'Homme.
- Taylor, Charles, 1994, *Multiculturalisme. Différence et démocratie* (trad.de Denis-Armand Canal), Paris: Aubier.
- Todorov, Tzvetan, 2010, *Le siècle des totalitarismes*, Paris: Robert Laffont.
- Verbunt, Gilles, 2011, *Penser et vivre l'interculturel*, Lyon : Chronique Sociale.
- Wieviorka, Michel, 2001, *La différence*, Paris: Éditions Balland.